

KAPAK KIZI'NDA KAHRAMANLAR KARNAVALI

**TURNALAR dergisinin Ekim-Aralık 2012 tarihli 48. Sayısında yayınlanmıştır.*

Ayfer Tunç, birçok yapıtında çok kalabalık kahraman ve karakter kadroları açarak yazınsal alanda bir tür orkestra kuran, kahramanlar karnavalı düzenleyen bir yazardır.

Ayfer Tunç yapıtlarında, anlatının olay örgüsü, dolaylı olarak anlatıya girmiş değişik ideolojik yapılar ve yazar bakış açısından çok, kahraman ve karakterlerin diyalogları, kendilerine yönelik iç çözümlenmeleri ve anlatı değişimleri göze çarpar. Ayfer Tunç romanı, “ben insanın, türlü çeşitli, her soydan, her boydan, her inançtan insanın öyküsüyüm” diye ses verir. Kahraman ve karakterler metne koşarak girerler, kendilerine ayrılmış yerleri yazardan önce kendileri açmış gibidirler. Her biri, ayrı birer anlatıcı, birer yazar kimliğiyle katılırlar...

Bu arada, karakter ve kahramanlara taşıttırılan söylemlerle farklı ve karşıt bakış açıları yan yana ve karşı karşıya konulmuş, Mikhail Bahtin'in çoksesliliğin tarihsel gelişimi içinde tanımladığı “Sokratik diyalog”un « sinkrizis » ve « anakrizis » öğeleri metnin zembereğinde kurulmuş olur.

Bakhtin'e göre, Sokratik diyalog, “hakikatin diyalojik doğası”na yönelmiş bir etkileşim içerir. Hakikatin tek kişinin bilincinin içinde değil, hakikati arayan insanların arasındaki diyalojik süreçte doğuşuna vurgu yapar. Sokrates, kendisini bir “muhabbet tellali” olarak tanımlamıştır zaten... Yaptığı işe, “doğum bilgisi” adını koyar; insanları bir araya getirip hakikatin doğuşuna yardımcı olduğu için de bir “ebelik” yaptığını söyler...

Sokratik diyalogda bir konuya ilişkin çeşitli anlam-söylemlerin yan yana sıralandığı sinkrizis'le, kişinin muhatabını kışkırtıp sözlerini meydana çıkarmak için verdiği uğraş olan anakrizis iki temel araç olarak işlev görür. Sokratik diyalogun kahramanları, ideolog tanınan kişilerle bunlarla diyalojik etkileşime giren öğrenciler, sofistler, sıradan basit insanlardır. Diyalog içinde yer alan herkes bir ideologdur artık. Sosyal konumu ve kültürel birikimi ne olursa olsun, diyaloga katılanlar aynı düzeyde söz söyleme ve dinlenme hakkına sahiptir. Düşüncenin sınanması böyle gerçekleşir. Düşünce, taşıyıcısının imgesiyle birleştirilerek sınanmaya sokulur.

Ayfer Tunç'un ilk Basımı 2009 yılında yapılmış “Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi”nde her biri yazarından bağımsız, kendisi için birer farklı kimlik oluşturmayı başarmış sayısız kahraman ve karakter zaman ve uzam içinde birbirine yaklaşıp uzaklaşarak dans etmekte gibidir. “Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi”nde, o kadar çok kahraman ve karakter rol alır ki, kim kimdi, kimin kiminle ne akrabalığı ya da ilişkisi vardı,

şimdi bu adam ya da kadın da nereden çıktı, hikâyenin neresinde metne girmişti, gibi sorular tüm okuma boyunca okurun yakasını bırakmaz. Okur, birçok kez geriye dönüp roman karakteriyle, kahramanı ile ilgili bir geçmiş yoklaması, bir sicil kaydı aramak zorunda kalır.

Ayfer Tunç'un kahraman ve karakterleri, aynı yazarın tomasından çıkmış kimlikler gibi değil, kendileri metnin farklı yazarlarıymış gibi, kendi bakış açılarıyla, kendisi olmayı başarmış anlatıcılar olarak metne girerler. Adı büyük birçok yazarımızda, anlatı her kimi kapsamına alırsa alsın, aynı dili, aynı biçimi, hatta aynı tip tümce ve söz dizgelemine bulursunuz.. Ayfer Tunç'ta ise, anlatıya giren her kahramanla birlikte anlatıcı da nöbetini yeni gelene devretmiş gibidir. Bu anlamda, farklı bakış açılarının yan yana varlığında, çok farklı bir tadı duyumsar okur.

Bu uzun adlı ve geniş kadrolu romanın habercisi olarak, 2004 yılında yazılmış, 2005 yılında yayımlanmış Kapak Kızı'nı gösterebiliriz. Kahraman ve karakterlerin kalabalıklığıyla dikkati çeken ilk roman sayabileceğimiz Kapak Kızı'nda, ana kahraman sayabileceğimiz kapak kızı Şebnem'in çevresinde metne girmiş üç ana kahraman ve bu kahramanların kendi dünyasında öbeklenmiş yüze yakın karakter vardır. Başkahramanlar, daha çok imgesel bir kişilik olarak tamamlanan Şebnem, kapak kızı Şebnem'in amcasının oğlu ve eski sevgilisi Ersin, annesinin teyzeoğlunun kızı Selda ve bu birbirini daha önce hiç tanımamış iki kahramanın bir tren yolculuğu sırasında rastlantıyla karşılaşip aynı masayı paylaştıkları tren restoranının garsonu Bünyamin...

"Kapak Kızı" Şebnem, 2010 yılı Eylül'ünde ilk basımı yapılmış "Yeşil Peri Gecesi"nin adsız kahramanı olacak; aynı hikâye bir başka biçimde, daha dal budak salmış ve önemli duygusal öğeler kazanmış olarak işlenecektir. "Kapak Kızı"nın başkahramanlarından olan Selda, "Yeşil Peri Gecesi"nde de önemli bir kimlik olarak yer alacaktır.

Ayfer Tunç romanının değişmez ana karakterinden olan, olay örgüsünü ve kahramanları bir araya getiren, buluşturan metafor olarak, Kapak Kızı'nda kapak kızı Şebnem'in kapağında yer aldığı erkek dergisi vardır.

Metnin açılışını yapan demiryolcu Bünyamin'de de, Şebnem'in o tren yolcuğuna kadar birbirini tanımamış iki akrabası olan Selda ve Ersin'in de düşün alanında aynı dergi bulunmaktadır.

Bünyamin, karamsar, kaygılı iç dünyasının odağına oturttuğu kapak kızı fotoğrafı ile, kendi evliliğini ve başkasıyla ilişkisi olduğundan kuşkulandığı güzel eşini sorgulamaktadır. Kapak Kızı Şebnem, Bünyamin için yalnızca bir güzel kadın, cinsel bir nesne olarak anlam taşımaktadır.

Radyo programları yapan Selda, babasının teyzekızı talihsiz ve güzel kadın Hülya'nın kızı, kısa bir süre yakınlaşmış olduğu kapak kızı Şebnem'in açtığı kapıdan dünyaya farklı bir yerden bakmaya çalışmaktadır. Şebnem aracılığıyla düzene uymuş kendi sıradan yaşamı ile kavgaya girmiştir. Şebnem, Selda için erkek egemen topluma bir başkaldırıdır; isyankâr, toplumla dalga geçmeyi başarabilen bir mücadele simgesidir. "Yeşil Peri Gecesi"nde, başarılı bir televizyon ve program yapımcısı olarak Şebnem'in yaşamını da kurtaracak, mücadelesinin amaca ulaşmasını sağlayacaktır.

Ersin çocukluğunda çok sevdiği, sonradan geçirdiği kazayla hayatı altüst olmuş amcasının güzel kızı, bir zamanlar sevgilisi olmuş Şebnem'in durumunu düşünerek kendisini suçlamaktadır. Yıllar önce Şebnem'den aldığı mektubuna yanıt vermemiş, onu hiç arayıp sormamıştır... Ersin'e göre bir düşkündür Şebnem. Kendisinin de suçlu olduğu bir süreçte toplam dışına itilmiş, kendisini küçük düşürecek davranışlar içine girmiştir.

"Kapak Kızı", Yeşil Pere Gecesi adlı romanla feminal bir derinlik kazanmış, geniş bir ufka taşınmıştır.

Kapak Kızı'nda Şebnem için yapılan yorumlar anımsandığında, Selda'nın bakış açısının hikâyedeki olguya gerçeklik açısından daha yakın durduğu görülecektir. Başka bir anlatımla, anlatıcı bakış açısı Selda'nın tanımına yakın düşmüştür. "*Gün çıplak fotoğraflarımın arkasında başka bir şey, ünlenmek zengin olmak isteğiyle alakasız, tamamen başka bir şey olduğunu hissetmişti.*

'Senin derdin çıplak model olmak falan değildi di mi?' dedi. 'Birilerini kahretmek için verdin o pozları... İstedğin oldu mu peki? Üzmek istediğin her kimse, üzebildin mi?'

'Kimseler' dedim sadece.

Zekiydi Gün. Zehir gibiydi. Sanatsal yetenekleri sınırlı olabilirdi, ama insanın içini okuma yeteneği çok güçlüydü." (Ayfer Tunç, Yeşil Peri Gecesi, Can Yay., 1. Bas., Eylül 2010, s 341)

"Kapak Kızı"nın başkahramanlarından olan ve kapak kızı Şebnem'in yaşamında önemli bir yer almış gibi duran Ersin ise, Yeşil Peri Gecesi'nde bir hikâyeye ayrıntısı gibidir. Kardeşi kolsuz Cevdet'in karısı güzel Hülya'yı düzen zengin amca Süleyman amcanın banka müfettişi olmasıyla övünüp durduğu silik bir akraba çocuğudur.

Kapak Kızı'nın birbiriyle uzaktan akraba iki başkahramanı Hem Selda, hem de Ersin sıradan yaşamların kuşattığı iç dünyalarında kendilerini bir tür tutsak olarak algılamakta, çıkış yolları aramaktadır.

Her ikisi “öteki”ne bakış açısından duyarlı birer aydın olan Selda ve Ersin’in Şebnem’e bu farklı bakış açılarının arkasında erkek egemen toplumun Ersin’de oluşturduğu koşullanma ile hemcinsine yaklaşımında bir “merhamet” duygusundan çok “mücadele arkadaşlığı” istenci duyan Selda’nın bastırılmış toplumsal öfkesi görünür duruma geçmektedir.

Bünyamin’in tarafında, iş arkadaşları İzzet, Abdülkadir, Erol, Mustafa, Metin, Tayfur, Şükrü, kardeşi Metin, karısı Cennet, karısıyla ilişkisi olduğundan kuşkulandığı Garo, onun Cennet’in arkadaşı olan ablası Anahit, Anahit’in hayırsız sevgilisi Sadi yer alırlar.

Ersin’in cephesinde iş arkadaşı Hakan, babası Süleyman, amcası Cavit, dedesi Hakkı bey, babaannesi Fikriye hanım, ablası Elif, kız kardeşi Cavidan, onun sevgilisi kahveci çırağı Ender, Cavidan’ın ikinci kocası taksici Ahmet,

Selda’nın yanındaki karakterler, annesi Mükerrrem, babası Doğan, babasının arkadaşı Osman albay, ağbisi Ümit, dayısı Muzaffer, Muzaffer’in kimse tarafından seilmeyen karısı Nigâr, babasının teyzekızı Hülya hala, onun kocası Cavit, Hülya halanın gizli aşığı amca Lami, güzel bir kadın olan Hülya’ya hep bir tür kıskançlık ile bakmış Lamia hala,

Selda ve Ersin’de ortak kahraman Şebnem’le, onun annesi ve babasıdır. Diğer karakterlerin dünyası, anlatıya girdikleri kahramanlar tarafından, yine de kendi birey özgünlükleri içinde kurulmuştur. Her kahraman ve karakterin romanda tuttuğu bir sokak başı mutlak bulunur. Sokağın o başını dönmeden, o anlam alanına uzanabilmek olası değildir. Başka bir deyişle, hepsi de bir diğerinden çok farklı olan kahramanlar zorlama yaratılmamıştır; her birinin doldurduğu bir boşluk mutlaka vardır; her birinden farklı bir alana doğru yol alınacaktır...

Romanda olay örgüsünün çoğuna ev sahipliği yapan restorana girip çıkan yolcular, Ersin’in sonradan ölen yaşlı yol arkadaşı, beş parasız dolaşan iki kaçak âşık, farklı ele alınması gereken karakterlerdir. Kim olurlarsa olsunlar önemli değildir; herkes tarafından kolayca doldurulabilecek bir yerleri kapatmışlardır; yeni bir anlam boyutu katmazlar metne. Bu ikinci tür karakterler birer dekor olarak yer alırlar anlatı içinde, anlam çoğaltıcı karakterlere soluk alma olanağı tanırırlar, tabloyu tamamlarlar.

Günlük yaşamın küçük ayrıntılarından büyük romanlar kurgulamayı başaran Ayfer Tunç’un yazınsallığındaki en önemli özelliklerden biri de yaşama geçirdiği “KAHRAMANLAR KARNAVALI”dır...

KAYNAKÇA:

- Ayfer Tunç, Kapak Kızı, Can Yayınları, 4. Basım, Nisan 2011,
- Ayfer Tunç, Yeşil Peri Gecesi, Can Yayınları, 1. Baskı, Eylül 2010